

BENDRIJŲ VEIKLOS SUTARTIES TEISINIS KVALIFIKAVIMAS

Lina Mikalonienė

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedros docentė
socialinių mokslų daktarė
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius, Lietuva
Tel. (+370 5) 236 61 70
El. paštas: lina.mikaloniene@gmail.com

Šiame straipsnyje pateikiamas bendrijos veiklos sutarties, sudaromos tikrojoje ūkinėje bendrijoje ir komanditinėje ūkinėje bendrijoje, kvalifikavimas pagal Lietuvos teisę.

This article analyzes legal nature of partnership-operating agreement in a general and limited partnership according to the Lithuanian legislation.

Įvadas

Lietuvoje siekiantiems užsiimti verslu pagal nacionalinę privataus juridinio asmens teisinę formą sudaryta galimybė rinktis iš dešimties skirtingų rūšių, tarp kurių yra tikroji ūkinė bendrija ir komanditinė ūkinė bendrija (toliau kartu – bendrija)¹.

Gerinant teisinę aplinką ir didinant bendrijų teisinių formų patrauklumą, reglamentavimas, skirtas šioms įmonėms, buvo pakeistas 2012 metais². Tačiau bendrijų teisinėmis formomis naudojami ypač vangiai. 2016 m. pradžios duomenimis, Lietuvoje veikiančios tikrosios ūkinės bendrijos sudarė apie 0,1 proc. visų veikiančių ūkio subjektų ir įvairių teisinių formų įmonių, taip pat mažų ir vidutinių įmonių teisinių formų³, o veikiančios komanditinės ūkinės bendrijos buvo dar mažiau populiarios ir tesudarė apie 0,03 procento⁴. Pagal statistinius duomenis, bendrijų skaičius yra veikiau tik simbolinis.

¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimas Nr. 1407 „Dėl Juridinių asmenų registro įsteigimo ir Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“ (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2003, nr. 107-4810 (nauja redakcija nuo 2016 m. sausio 1 d., *TAR*, 2015, nr. 2015-19870) (toliau – Nuostatai); 16 p.

² Lietuvos Respublikos ūkinių bendrijų įstatymas (nauja redakcija nuo 2012 m. rugsėjo 1 d.) (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2003, nr. 112-4990 (tekste – ŪBĮ).

³ Lietuvos statistikos departamentas. Oficialios statistikos portalas. Ūkio subjektai. Veikiančių ūkio subjektų skaičius pagal ūkio subjekto teisinę formą ir darbuotojų skaičiaus grupes metų pradžioje [interaktyvus. Žiūrėta 2016-02-28]. Prieiga per internetą: <<http://osp.stat.gov.lt/>>; 2016 m. pradžios duomenimis, Lietuvoje buvo 99 200 veikiančių ūkio subjektų, iš kurių 81 tikroji ūkinė bendrija ir 22 komanditinės ūkinės bendrijos. Lietuvos statistikos departamentas. Oficialios statistikos portalas. Veikiančios įmonės. Veikiančių įmonių skaičius ir jose dirbančių darbuotojų pagal teises formas ir darbuotojų skaičiaus grupes metų pradžioje [interaktyvus. Žiūrėta 2016-02-28]. Prieiga per internetą: <<http://osp.stat.gov.lt/>>; 2016 m. pradžios duomenimis, Lietuvoje buvo 79 840 veikiančių įmonių, iš kurių 81 tikroji ūkinė bendrija ir 22 komanditinės ūkinės bendrijos. Lietuvos statistikos departamentas. Oficialios statistikos portalas. Veikiančios įmonės. Veikiančios mažos ir vidutinės įmonės pagal apskritis ir teises formas metų pradžioje [interaktyvus. Žiūrėta 2016-02-28]. Prieiga per internetą: <<http://osp.stat.gov.lt/>>; 2016 m. pradžios duomenimis, Lietuvoje buvo 79 472 veikiančios mažos ir vidutinės įmonės, iš kurių 80 tikrųjų ūkinių bendrijų ir 22 komanditinės ūkinės bendrijos.

⁴ Ten pat.

Viena vertus, neribota ir solidari tikrųjų narių atsakomybė pagal bendrijos prievolės savaime lemia tokios įmonės teisinės formos mažesnę konkurencingumą ribotos atsakomybės įmonių atžvilgiu. Kita vertus, kyla abejonių, ar esamas teisinis reglamentavimas, skirtas bendrijoms, yra koncepciškai pagrįstas ir atitinka šiandienės verslo aplinkos sąlygas⁵.

Pavyzdžiui, vienas iš veiksnių, lemiančių įmonės teisinės formos patrauklumą, ypač smulkaus ir vidutinio verslo, yra nesudėtingas ir nebrangus įmonės kūrimo mechanizmas. Tačiau šiais požymiais bendrijos steigimas nepasižymi. Kitaip nei uždarosios akcinės bendrovės, mažajai bendrijai ar individualiai įmonei steigti⁶, teisės aktų, sudarančių prielaidas elektroniniu būdu įregistruoti tikrąją ūkinę bendriją ir komanditinę ūkinę bendriją, nėra. Be to, CK 1.73 straipsnio 1 dalies 2 punkte⁷ nustatyta, kad bendrijų steigimo sandoriai sudaromi notarine forma, kai pagal bendrąją taisyklę juridinių asmenų steigimo sandoriai sudaromi paprasta rašytine forma. Tam, kad būtų galima įvertinti, ar įstatymų leidėjas pagrįstai įtvirtino notarinės formos reikalavimą, pirmiausia būtina atlikti sutarties, kuria steigiama ir veikia bendrija, sampratos analizę.

Pagal teisinį reguliavimą, galiojusį iki 2012 m. rugsėjo 1 d., bendrija buvo steigiama ir savo veikloje vadovavosi notarine forma sudaroma jungtinės veiklos sutartimi (CK 6.969 str. 2, 4 d., ŪBĮ 2 str. 8 d., 3 str. 1, 6, 8 d., 4 str., 8 str. 1 d.). 2012 m. birželio 19 d. CK ir ŪBĮ pakeitimais, įsigaliojusiais 2012 m. rugsėjo 1 d. (toliau – 2012 m. teisės aktų pakeitimai), bendrijų atžvilgiu buvo atsisakyta jungtinės veiklos sutarties, t. y. CK 6.969 straipsnio 2 dalis, pagal kurią buvo įtvirtinta, kad jungtinės veiklos sutartimi taip pat kuriamos bendrijos, buvo panaikinta, ir, išdėstant ŪBĮ nauja redakcija, nebeliko jungtinės veiklos sutarties kaip bendrijos steigimo ir veiklos pagrindo. Bendrija steigiama ir veikia pagal kitokią civilinę sutartį – bendrijos veiklos sutartį (ŪBĮ 3 str. 3 d.)⁸.

Nors jau praėjo daugiau kaip treji metai, kai Lietuvos teisę papildė ši nauja civilinė sutartis, autorės žiniomis, Lietuvos mokslininkų ji nebuvo analizuota. Pažymėtina ir tai, kad apskritai komercinė partnerystė kaip verslo organizavimo forma didesnio dėmesio Lietuvos civilinės teisės doktrinoje nesulaukė. Pagal teisės aktus, galiojusius iki 2011 m., komercinę partnerystę yra nagrinėjusi šio straipsnio autorė⁹. Partnerystės sampratą taip pat tyrė L. Marcinkevičius, tačiau šis autorius koncentravosi į tarptautinės jungtinės veiklos požymių ir tarptautinei jungtinei veiklai taikytinos teisės aspektų analizę¹⁰. Šie šaltiniai buvo įvertinti atliekant tyrimą.

Šio straipsnio tyrimo objektas – bendrijos veiklos sutarties teisinis kvalifikavimas pagal Lietuvos civilinę teisę. Remiantis teisės doktrina ir pozityviąja teise, straipsnyje ši sutartis analizuojama naudojant istorinį (vertinant CK ir ŪBĮ raidą), sisteminį (analizuojant bendrijos veiklos sutarties vietą Lietuvos sutarčių teisėje), teleologinį (aiškinant bendrijos veiklos sutarties sampratą), lyginamąjį (lyginant

⁵ Šio straipsnio tyrimas yra mokslinio tyrimo „Įmonių teisinių formų konvergencija ir divergencija: ar Lietuvos teisinis reglamentavimas yra patrauklus tarptautiniame kontekste?“ dalis. Tyrimą finansuoja Lietuvos mokslo taryba (sutarties Nr. MIP-020/2015).

⁶ Nuostatų 46 p.

⁷ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262 (tekste – CK).

⁸ 2011 m. gruodžio 7 d. Ūkinių bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIP-3941 aiškinamasis raštas [interaktyvus. Žiūrėta 2016-02-29]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/>>; Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2011 m. kovo 23 d. išvada dėl Lietuvos Respublikos ūkinių bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.50, 2.70, 2.125, 6.969 ir 6.978 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 72 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. 11-501-01 [interaktyvus. Žiūrėta 2016-02-29]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/>>.

⁹ MIKALONIENĖ, L. *Asmeninio komercinio bendradarbiavimo pagrindinės teisinės formos*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2011.

¹⁰ MARCINKEVIČIUS, L. *Tarptautinės jungtinės veiklos teisinis reguliavimas ir taikytina teisė*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2015.

komandinėje ūkinėje bendrijoje sudaromos partnerystės sutarties šalis paskirų jurisdikciją teisėje), taip pat lingvistinį ir loginį metodus.

1. Bendrijos veiklos sutarties paskirtis ir sutarties šalys

Iki 2012 m. teisės aktų pakeitimų jungtinės veiklos sutartis bendrijoje atliko trejopą funkciją – bendrijos steigimo sandorio, steigimo dokumentų ir sutarties, nustatančios tikrųjų narių, kaip bendrijos dalyvių, teises ir pareigas (CK 6.969 str. 2, 4 d., ŪBĮ 2 str. 8 d., 3 str. 1, 6, 8 d., 4 str., 8 str. 1 d. (redakcija iki 2012 m. teisės aktų pakeitimų)).

Bendrijos veiklos sutarties paskirtis taip pat yra trejopa, *pirma*, bendrijos steigimo sandorio (CK 1.73 str. 1 d. 2 p., 2.60 str. 1 d., ŪBĮ 3 str. 1, 3 d.); *antra*, bendrijos steigimo dokumentų (CK 2.46 str. 1 d., 2.47 str. 1 d., ŪBĮ 2 str. 9 d., 3 str. 3 d., 4 str., 17 str. 7 d.); *trečia*, bendrijos dalyvių – tikrųjų narių ir komanditorių – teisių ir pareigų pagrindo (ŪBĮ 6 str. 1 d., 7 str. 1, 6 d.). Bendrijos veiklos sutarties paskirtis išliko ta pati, tačiau buvo išplėsta bendrijos veiklos sutarties reguliavimo apimtis, nustatant ne tik tikrųjų narių, bet ir komanditorių teises ir pareigas. Vadinasi, naujos civilinės sutarties – bendrijos veiklos sutarties – įtvirtinimas Lietuvos teisėje iš esmės sietinas su komandinės ūkinės bendrijos teisine forma.

Bendrijos veiklos sutarties šalys yra visi bendrijos dalyviai – ir tikrieji nariai, ir komanditoriai (ŪBĮ 6 str. 1 d.). Teisinis reglamentavimas, kai komanditorius yra vienos sutarties, sudaromos tarp visų komercinės partnerystės dalyvių, šalimi, jau buvo žinomas ir Lietuvoje¹¹, taip pat aptinkamas ir kitų jurisdikcijų teisėje, pavyzdžiui, Jungtinėse Amerikos Valstijose (toliau – JAV), kuriose komercinė partnerystė turi juridinio asmens statusą¹², Anglijoje, kurioje, priešingai, komercinė partnerystė neturi juridinio asmens statuso¹³, taip pat Vokietijoje¹⁴, kurioje komercinei partnerystei pripažįstamas kvazijuridinio asmens statusas¹⁵.

Komanditoriui tapus bendrijos veiklos sutarties šalimi, taip pat pasikeitė minimalaus skirtingų klasių dalyvių skaičiaus komandinėje ūkinėje bendrijoje reglamentavimas. Iki 2012 m. teisės aktų pakeitimų komandinėje ūkinėje bendrijoje turėjo būti mažiausiai trys dalyviai – du tikrieji nariai ir vienas komanditorius. Visi bendrijos steigėjai, sudarę jungtinės veiklos sutartį, įregistravus bendriją,

¹¹ Lietuvos Respublikos ūkinių bendrijų įstatymo 2 str. 1 d., 7 str. 3, 5 d., 12 str. 1, 4 d. (*Lietuvos Aidas*, nr. 107; 1990, nr. 31-747). 2003 m. rugsėjo 2 d. Lietuvos Respublikos ūkinių bendrijų įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. IXP-2827 [interaktyvus. Žiūrėta 2016-02-29]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/>>.

¹² 2001 m. Modelinis komandinės bendrijos aktas (su 2013 pakeitimais) (angl. *Uniform Limited Partnership Act*) [interaktyvus. Žiūrėta 2016-03-12]. Prieiga per internetą: <<http://www.uniformlaws.org/Acts.aspx>> (tekste – ULPA); 102 str. 14 p., 110 str. (a), 111 str.; NATIONAL CONFERENCE OF COMMISSIONERS ON UNIFORM STATE LAWS. *Uniform Limited Partnership Act (2001) (Last Amended 2013), with prefatory note and comments*, 2015 [interaktyvus. Žiūrėta 2016-03-12]. Prieiga per internetą: <[http://www.uniformlaws.org/Act.aspx?title=Limited Partnership Act \(2001\) \(Last Amended 2013\)](http://www.uniformlaws.org/Act.aspx?title=Limited Partnership Act (2001) (Last Amended 2013))> (tekste – ULPA komentaras), p. 20–21; 1997 m. Modelinis partnerystės aktas (su 2013 m. pakeitimais) (angl. *Uniform Partnership Act*) [interaktyvus. Žiūrėta 2016-03-12]. Prieiga per internetą: <<http://www.uniformlaws.org/Acts.aspx>> (tekste – UPA), 201 str. (a).

¹³ THE LAW COMMISSION AND SCOTTISH LAW COMMISSION (LAW COM No. 161) (SCOT LAW COM No. 118). *Limited Partnership Act. A Joint Consultation Paper*, 2001 [interaktyvus. Žiūrėta 2016-03-12]. Prieiga per internetą: <http://www.lawcom.gov.uk/wp-content/uploads/2015/03/cp161_Limited_Partnerships_Act.pdf>; p. 45; Komanditorių ir tikrųjų narių teisės ir pareigos paprastai nustatomos partnerystės sutartyje. F'ANSON BANKS, R. C. *Lindley & Banks on partnership*. 18th ed. London: Sweet & Maxwell, 2002, p. 5, 35, 845, 847, 852, 871.

¹⁴ MÜLLER, K. J. *The GmbH: a guide to the German limited liability company*. 2nd ed. München: Beck, 2009, p. 190.

¹⁵ Von PELTZER, M.; VOIGHT E. A. *German Commercial Code: German-English text with an introduction in English*. 5th ed. revised. Koln: O. Schmidt, 2003, p. 7, 17, 108; Vokietijos komercinio kodekso 124 str. 1 d. FISHER, H. D. *The German legal system and legal language: a general survey together with notes and German vocabulary*. 3rd ed. London, etc.: Cavendish Publishing Limited, 2002, p. 105–106.

tapdavo tikraisiais nariais (ŪBĮ 3 str. 1, 9 d. (redakcija iki 2012 m. teisės aktų pakeitimų)). Komanditoriumi buvo tampama įregistravus komanditinę ūkinę bendriją pagal atskirai steigimo procese sudarytą rašytinę sutartį – komanditoriaus sutartį, komanditoriumi tapti siekiantis asmuo su steigėju pateikta jungtinės veiklos sutartimi susipažindavo (ŪBĮ 3 str. 6, 8, 10 d. (redakcija iki 2012 m. teisės aktų pakeitimų)). Naujais dalyviais komanditoriais buvo tampama taip pat ne jungtinės veiklos sutarties pagrindu, bet sudarant su komanditine ūkine bendrija atskirą komanditoriaus sutartį (ŪBĮ 5 str. (redakcija iki 2012 m. teisės aktų pakeitimų)).

Po 2012 m. teisės aktų pakeitimų komanditinės ūkinės bendrijos steigėjai yra asmenys, sudarę bendrijos veiklos sutartį, jais gali būti tapsiantys bet kurios klasės dalyviu – ir tikroju nariu, ir komanditoriumi (ŪBĮ 3 str.). Svarbiausia, kad komanditinėje ūkinėje bendrijoje būtų du skirtingų klasių dalyviai – bent vienas tikrasis narys ir bent vienas komanditorius (ŪBĮ 6 str. 2 d.). Šis modelis, kai komandinėje ūkinėje bendrijoje yra tik po vieną skirtingų klasių dalyvių, yra žinomas ir kitų jurisdikcijų teisėje (pavyzdžiui, Anglijoje¹⁶, JAV¹⁷, Prancūzijoje¹⁸).

Travaux preparatoires, kurie skirti minėtiems 2012 m. teisės aktų pakeitimams, buvo pažymėta, kad reguliavimas, kai komanditorius nėra komanditinės ūkinės bendrijos jungtinės veiklos sutarties šalis, riboja galimybes efektyviai įtvirtinti privataus kapitalo įmonėms būdingus investuotojų teisių užtikrinimo mechanizmus, o reguliavimu, numatančiu visų komanditinės ūkinės bendrijos dalyvių vienos sutarties sudarymą, būtų sudarytos didesnės galimybės pasinaudoti komanditinės ūkinės bendrijos teisine forma, sumažintos tokios bendrijos steigimo išlaidos ir toks reguliavimas atitiktų kitų Europos Sąjungos valstybių narių teisinio reguliavimo gerosios praktikos šioje srityje pavyzdžius¹⁹.

2. Bendrijos veiklos sutartis kaip bendrijos steigimo sutartis

Bendrijos veiklos sutartis yra bendrijos steigimo pagrindas – steigimo sandoris (CK 1.73 str. 1 d. 2 p., 2.60 str. 1 d., ŪBĮ 3 str. 1, 3 d.). ŪBĮ 4 straipsnyje nustatyta reikalavimai bendrijos veiklos sutarties kaip steigimo sandorio turiniui (pavyzdžiui, steigėjai sutartyje turi apibūdinti steigiamą bendriją, nurodydami jos pavadinimą, teisinę formą ir veiklos tikslus, sureguliuoti steigimo procesą, nurodydami steigimo metu sudaromų sandorių sudarymo ir tvirtinimo tvarką bei steigimo išlaidų kompensavimo tvarką). Taigi, įstatymų leidėjas įtvirtino, kad bendrijos veiklos sutartis ta apimtimi, kiek jos sąlygos yra susijusios su bendrijos steigimu, turi būti kvalifikuojama steigimo sutartimi.

Steigimo sutartis yra steigimo sandorio, kai juridinį asmenį steigia daugiau kaip vienas steigėjas, porūšis (CK 1.73 str. 1 d. 2 p., 2.60 str. 1 d.). Steigimo sutartis kvalifikuotina savarankiška sutartimi, kuri nėra atskirai reglamentuojama CK šeštosios knygos IV dalyje ar kituose CK straipsniuose. Šios sutarties turinys detalizuojamas atskiruose įmonių teisinės formos reglamentuojančiuose įstatymuose (CK 2.59 str.). Steigimo sutarčiai būdingas šalių bendras tikslas: visos šios sutarties šalys siekia vieno pagrindinio tikslo – naujo juridinio asmens tam tikros teisinės formos įsteigimo. Steigimo sutartis iš esmės yra skirta reguliuoti steigėjų *inter se* santykius, taip pat santykius su steigiamu juridiniu asmeniu, bet tik tiek, kiek tai susiję su juridinio asmens steigimo procesu²⁰.

¹⁶ 1907 m. Komanditinių bendrijų įstatymas (angl. *Limited Partnerships Act*) [interaktyvus. Žiūrėta 201-06-16]. Prieiga per internetą: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Edw7/7/24/contents>>; 4 str. (2).

¹⁷ ULPA 201 str. (d) (3)-(4) p.

¹⁸ ANDENAS, M. T.; WOOLDRIDGE, F. *European comparative company law*. 1st ed. Cambridge [etc.]: Cambridge Univ. Press, 2009, p. 154; Komanditinėje ūkinėje bendrijoje (SCS) turi būti bent vienas tikrasis narys.

¹⁹ 2011 m. gruodžio 7 d. Ūkinių bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIP-3941 aiškinamasis raštas [interaktyvus. Žiūrėta 2016-02-29]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/>>.

²⁰ Daugiau apie steigimo sutarties sampratą ir jos santykį su jungtinės veiklos sutartimi žr.: MIKALONIENĖ, L. Jungtinės veiklos (partnerystės) sutartis ir uždarnosios akcinės bendrovės steigimo sutartis – lyginamieji aspektai ir teisinis kvalifikavimas. *Teisė*, 2011, t. 80, p. 53–68.

Pagal teisinį tikslą steigimo sutartis priskirtina bendradarbiavimo sutarčių grupei, tačiau bendrijos veiklos sutartis kaip steigimo sutartis *per se* nėra laikytina jungtinės veiklos (partnerystės) sutartimi (CK 6.969–6.981 str.).

Pirma, tokią išvadą galima daryti vertinant teisinio reglamentavimo raidą, keičiant CK, ir CK vartojamą terminiją. Juridinės technikos požiūriu CK vartojamas vienodas terminas – steigimo sandoris, be kita ko, ir bendrijos atžvilgiu. Iki 2012 m. teisės aktų pakeitimų CK 1.73 straipsnio 1 dalies 2 punkte buvo numatyta, kad paprasta rašytine forma turi būti sudaryti juridinių asmenų steigimo sandoriai, atskirai įtvirtinant kitokį reguliavimą bendrijų atžvilgiu. Bendrijos buvo kuriamos kitokios formos ir kitokios civilinės sutarties pagrindu – notarinės formos jungtinės veiklos sutartimi (CK 6.969 str. 2, 4 d., ŪBĮ 3 str. 1 d. (redakcija iki 2012 m. teisės aktų pakeitimų)). Pagal esamą teisinį reguliavimą reikalaujama, kad paprasta rašytine forma būtų sudaromi juridinių asmenų steigimo sandoriai, išskyrus *bendrijų steigimo sandorius*, kurie turi būti sudaromi notarine forma (CK 1.73 str. 1 d. 2 p.)²¹. Reguliavimo, kai bendrija steigiama kitokia civiline sutartimi – jungtinės veiklos sutartimi, buvo atsisakyta 2012 m. teisės aktų pakeitimais. Todėl bendrijų atžvilgiu taikytina bendroji taisyklė, pagal kurią juridiniai asmenys steigiami steigimo sandoriu.

Antra, jeigu įstatymų leidėjas būtų ketinęs bendrijos veiklos sutarčiai kaip steigimo sutarčiai taikyti jungtinės veiklos sutarties teisinį režimą, keisdamas CK ir ŪBĮ, tokį reglamentavimą būtų numatęs. Pavyzdžiui, atskiruose įstatymuose įtvirtinta, kad privatūs juridiniai asmenys – advokatų profesinė bendrija ir privačių detektyvų bendrija yra steigiami ir veikia pagal steigimo aktą arba sutartį, kuriai taikomos CK nuostatos, reglamentuojančios jungtinės veiklos (partnerystės) sutartį, kiek tai neprieštarauja atitinkamai Lietuvos Respublikos advokatūros įstatyme ir Lietuvos Respublikos privačios detektyvinės veiklos įstatyme nustatytoms specialioms sąlygoms²².

Taigi, nors bendrija – tai komercinės partnerystės, veikiant sutartiniu pagrindu, sudėtingesnis modelis, 2012 m. teisės aktų pakeitimais galėtų būti vertinami kaip prioriteto suteikimas ne tiek sutartinei, kiek institucinei bendrijos kaip juridinio asmens sampratai.

3. Bendrijos veiklos sutartis kaip bendrijos steigimo dokumentai

Bendrijos veiklos sutartis yra bendrijos veiklos pagrindas, t. y. steigimo dokumentai (CK 2.46 str. 1 d., 2.47 str. 1 d., ŪBĮ 2 str. 9 d., 3 str. 3 d., 4 str., 17 str. 7 d.).

Įstatymų leidėjas juridinio asmens steigimo dokumentams suteikia viešą pobūdį, nepaisant to, kad steigimo dokumentuose atsispindi dalyvių privati iniciatyva ir jų valia, įgyvendinant asociacijų teisę. Tai aiškinama tuo, kad steigimo dokumentai pirmiausia skirti savarankiško teisės subjekto – juridinio asmens – pagrindiniams požymiams individualizuoti. Steigimo dokumentai yra teisinis juridinio asmens veiklos pagrindas: remiantis steigimo dokumentais veikia naujai sukurtas teisės subjektas, juridinis asmuo veikia pagal steigimo dokumentus visą savo veiklos laikotarpį (CK 2.46 str. 1 d.). Steigimo dokumentuose turi būti nurodytas juridinio asmens pavadinimas ir jo teisinė forma, veiklos tikslai ir laikotarpis, jeigu jis yra ribotas, organai ir jų kompetencija, steigimo dokumentų keitimo tvarka ir kiti nurodyti klausimai (CK 2.47 str.). Steigimo dokumentai skirti juridinio asmens funkcionavimui užtikrinti (pavyzdžiui, nustatoma juridinio asmens valdymo struktūra) ir santykiams su trečiaisiais asmenimis sureguliuoti (pavyzdžiui, siekiant sąžiningų trečiųjų asmenų interesų apsaugos, atskleidžiama informacija apie įmonės teisinę formą bei asmenis, turinčius teisę atstovauti įmonei). Štai duomenys apie bendrijos teisinę formą informuoja trečiuosius asmenis apie tai, kad bendrija yra

²¹ Pažymėta straipsnio autorės.

²² Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas. *Valstybės žinios*, 2004, nr. 50-1632; 28 str. 1 d., 30 str. 1 d.; Lietuvos Respublikos privačios detektyvinės veiklos įstatymas. *TAR*, 2015, nr. 2015-06577; 18 str. 1 d., 19 str. 1 d.

neribotos civilinės atsakomybės privatusis juridinis asmuo, o duomenys apie tikruosius narius sudaro galimybę identifikuoti dalyvius, kurie neribotai atsako pagal bendrijos prievoles ir turi teisę veikti bendrijos vardu (CK 2.66 str. 1 d. 7 p., 2 d., ŪBĮ 4 str. 1 d. 4 p., 10 str. 5 d.)²³.

Laikantis bendrųjų taisyklių, bendrijos veiklos sutartis (kartu su pakeitimais) kaip steigimo dokumentai įsigalioja nuo jų įregistravimo juridinių asmenų registre (ŪBĮ 4 str. 5 d., CK 2.66 str. 5 d.). Ši sutartis (kartu su pakeitimais) kaip steigimo dokumentai pateikiama juridinių asmenų registru, su ja teisės aktų nustatyta tvarka gali susipažinti visi pageidaujantys asmenys (CK 2.64 str. 2 d. 2 p., 2.66 str., 2.71 str. 1–2 d.).

Vienas iš bendrijos steigimo dokumentų ypatumų yra tas, kad, keičiant bendrijos veiklos sutartį, ji paprastai atspindi visų bendrijos dalyvių, o ne kolektyvinės daugumos juridinio asmens dalyvių valios, kuri prilyginama juridinio asmens valiai, išraišką. Pakeistą bendrijos veiklos sutartį pasirašo visi dalyviai, ji keičiama visų dalyvių bendru sutarimu, jeigu pačioje sutartyje nenumatyta kitaip (ŪBĮ 4 str. 4 d.).

Bendrijos veiklos sutarties kaip steigimo dokumentų paskirtis lemia, kad ir pati bendrija, ir jos dalyviai turi laikytis šios sutarties. Panašus požiūris aptinkamas, pavyzdžiui, JAV²⁴.

4. Bendrijos veiklos sutartis kaip bendrijos dalyvių teisių ir pareigų pagrindas

Įregistravus bendriją, įsigalioja bendrijos veiklos sutarties nuostatos, nustatančios šios sutarties šalių kaip bendrijos dalyvių teises ir pareigas (ŪBĮ 6 str. 1 d., 7 str. 1, 6 d.).

Iki 2012 m. teisės aktų pakeitimų, kai jungtinės veiklos sutartis buvo naudojama ne tik veikiant komercinėje partnerystėje išimtinai sutartiniu pagrindu, bet ir vykdant bendrą veiklą per juridinio asmens teisinę formą – bendriją, jungtinės veiklos sutarties partnerių ir bendrijos tikrųjų narių tarpusavio santykiams nebuvo taikomi skirtingi standartai²⁵. Jungtinės veiklos sutarties, kaip bendrijos steigimo ir veiklos pagrindo, ypatumai buvo nulemti bendrijos juridinio asmens statuso.

Rengiant 2012 m. teisės aktų pakeitimus, be kita ko, buvo spręsta, kad modelis, kai komanditoriai tampa jungtinės veiklos sutarties, kuria steigiama komanditinė ūkinė bendrija, šalimis (t. y. partneriais), turinčiais ribotą teisę dalyvauti valdant bendriją bei išlaikantiems ribotą atsakomybę už bendrijos prievoles, iš esmės neatitinka CK įtvirtintos jungtinės veiklos sutarties, esančios bendrijos steigimo dokumentu, sampratos (pavyzdžiui, dėl bendrų reikalų tvarkymo, atsakomybės ir pan.)²⁶. Todėl, atsisakius atskirų komanditoriaus sutarčių, buvo įtvirtinta nauja civilinė sutartis – bendrijos veiklos sutartis, kurios šalimis tapo dalyviai, turintys skirtingą teisinį statusą. Tai reiškia, kad santykiai, kurie iki 2012 m. teisės aktų pakeitimų buvo reguliuojami skirtingų rūšių sutartimis, t. y. jungtinės veiklos sutartimi, sudaroma tarp visų tikrųjų narių, ir atskiromis komanditorių sutartimis, sudaromomis tarp komanditinės ūkinės bendrijos ir kiekvieno asmens, tampančiu komanditoriumi, reguliuojami viena sutartimi.

ŪBĮ įtvirtinama bendrijos veiklos sutartis kaip savarankiška sutartis, tačiau jos teisinio kvalifikavimo, kiek tai susiję su bendrijos dalyvių teisėmis ir pareigomis, nepateikiama. ŪBĮ apsiriboja bendro pobūdžio nuoroda, kad bendrija savo veikloje vadovaujasi ir dalyvio teisės nustatomos pagal bendrijos

²³ Daugiau žr. MIKALONIENĖ, L. Bendrovės įstatų teisinė prigimtis. *Verslo ir teisės aktualijos. Mokslo darbai*, 2011, nr. 6 (2), p. 265–285.

²⁴ ULPA 105 str. (a), 106 str.

²⁵ Taip pat žr. MARCINKEVIČIUS, L. *Tarptautinės jungtinės <...>*, p. 174–175.

²⁶ Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2011 m. kovo 23 d. išvada dėl Lietuvos Respublikos ūkinių bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.50, 2.70, 2.125, 6.969 ir 6.978 straipsnių pakeitimo įstatymų projekto ir Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 72 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. 11-501-01 [interaktyvus. Žiūrėta 2016-02-29]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/>>.

veiklos sutartį, CK, ŪBĮ ir kitus įstatymus (ŪBĮ 2 str. 9 d., 7 str. 1 d.). ŪBĮ taip pat nustatyta, kad į bendrijos veiklos sutartį gali būti įtraukta ir kitų, ŪBĮ nenurodytų nuostatų, kurios neprieštarauja įstatymams (ŪBĮ 4 str. 3 d.). Bendrijos veiklos sutartis nėra aptarta nei CK šeštoje knygoje, skirtoje atskiroms sutarčių rūšims reguliuoti, nei minima kituose CK straipsniuose.

Lyginamuoju aspektu aptinkamos skirtingos komercinės partnerystės teisinio reguliavimo kryptys. Vienoje valstybių grupėje komandinės ūkinės bendrijos teisei formai taikomos komercinės partnerystės (tikrosios ūkinės bendrijos) veiklą reglamentuojančios teisės normos, išskyrus įstatyme numatytas išimtis (pavyzdžiui, Vokietijoje²⁷, Prancūzijoje²⁸, Anglijoje²⁹). Be to, kontinentinės Europos valstybėse, kuriose išskiriamas dualistinis partnerystės reguliavimas, t. y. atskiriama nekomercinė partnerystė (jungtinės veiklos sutartis) ir komercinė partnerystė (bendrija kaip struktūrinis darinys – įmonė), paprastai išsprendžiamas teisės normų, reglamentuojančių nekomercinę partnerystę, ir teisės normų, reglamentuojančių komercinę partnerystę, santykis. Pavyzdžiui, Vokietijoje komercinei partnerystei, kuri pripažįstama įmone ir reglamentuojama komercinio kodekso nuostatomis, subsidiariai taikomos civilinio kodekso normos, reglamentuojančios jungtinės veiklos, kurios tikslas nėra susijęs su pelno siekimu, sutartį³⁰. Prancūzijoje komercinei partnerystei taikomos bendradarbiavimą (partnerystę) reglamentuojančios civilinio kodekso nuostatos, jeigu tai neprieštarauja komercinės partnerystės esmei³¹.

Kiek kitokia situacija yra JAV, kuriose, įvertinus komandinės ūkinės bendrijos teisinės formos ypatumus, buvo atsisakyta modelio, pagal kurį komandinės ūkinės bendrijos teisinės formos atžvilgiu nesureguliuotiems klausimams būtų tiesiogiai taikomas komercinės partnerystės reglamentavimas. Tačiau ULPA detalai, nors dažnai ir dispozityviai nustato visų komandinės ūkinės bendrijos dalyvių teises ir pareigas, tikrųjų narių teises ir pareigas modeliuojant komercinės partnerystės pagrindu³². Kaip ir Anglijoje, JAV nėra dualistinio partnerystės reguliavimo, todėl tikrajai ūkinei bendrijai pagal UPA taikomi įprastiniai komercinės partnerystės principai, atsižvelgiant į partnerystės juridinio asmens statusą.

Lietuvoje pasirinktas modelis, kai ŪBĮ taikomas abiem bendrijų teisinėms formoms – tikrajai ūkinei bendrijai ir komandinėi ūkinei bendrijai – bendrai, pažymint kiekvienos jų ypatumus. Tačiau ŪBĮ nereglementuoja dalies ypač svarbių dalyvių teisių ir pareigų. Pavyzdžiui, ŪBĮ neįtvirtina taisyklių dėl dalyviams suteikiamų balsų nustatymo, dalyvių teisės į informaciją, palikdamas jų nustatymą bendrijos veiklos sutartimi (ŪBĮ 4 str. 10 p., 7 str. 4 d.), nereglementuoja fiduciarinių dalyvių pareigų. ŪBĮ taip pat nereglementuoja bendrijos veiklos sutarties pasibaigimo pagrindų konkretaus dalyvio atžvilgiu ir sutarties pasibaigimo pagrindų apskritai, teisės į informaciją, pasibaigus dalyvio statusui. Vadinasi, nacionalinis įstatymų leidėjas, įtvirtinęs savarankišką sutartį – bendrijos veiklos sutartį, nei išsprendė šios sutarties ir jungtinės veiklos sutarties tarpusavio santykį, nei išsamiai ją reglamentavo.

Toks teisinis reglamentavimas lemia teisinių santykių kvalifikavimo problematiką, šalims modeliuojant savo teises ir pareigas bendrijos veiklos sutartyje ir, kilus ginčui, aiškinant sutarties sąlygas ir taikant civilinių teisių gynimo būdus. Kadangi komercinė partnerystė, veikiant per įmonės teisinę formą – bendriją, pripažįstama modifikuotu partnerystės, veikiant sutartiniu pagrindu, forma, taip pat kyla klausimas, ar, nustačius teisinio reglamentavimo spragą dėl dalyvių teisių ir pareigų ir pagrindą

²⁷ Von PELTZER, M.; VOIGHT, E. A. *German Commercial Code* <...>, p. 127; Vokietijos komercinio kodekso 161 str. 2 d. MÜLLER, K. J. *The GmbH* <...>, p. 189.

²⁸ 1807 m. Prancūzijos komercinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) [interaktyvus. Žiūrėta 2016-03-12]. Prieiga per internetą: <www.legifrance.gouv.fr>; L222-2 str.

²⁹ 1907 m. Komanditinių bendrijų įstatymo 7 str.

³⁰ FISHER, H. D. <*The German*...>, p. 81, 86.

³¹ 1807 m. Prancūzijos civilinio kodekso 1834 straipsnis, numatantis 1832–1844¹⁷ straipsnių taikymą.

³² ULPA komentaras, p. 1–4.

taikyti analogiją, pagal analogiją taikytinos CK nuostatos, reglamentuojančios jungtinės veiklos (partnerystės) sutartį, kaip panašius civilinius santykius reglamentuojančios teisės normos (CK 1.8 str. 1 d., 6.156 str. 6 d.).

Ta pačia sutartimi – bendrijos veiklos sutartimi – nustatomos dalyvių teisės ir pareigos tiek tikrojoje ūkinėje bendrijoje, tiek komandinėje ūkinėje bendrijoje. Todėl CK nuostatų, reglamentuojančių jungtinės veiklos sutartį, taikymą pagal analogiją dalyvių tarpusavio santykiams aptarsime atsižvelgdami į skirtingą tikrųjų narių ir komandorių teisinį statusą.

Tikrojo nario teisės, pareigos ir atsakomybė

Palyginus tikrųjų narių teises, pareigas ir atsakomybę bendrijos kreditoriams pagal ŪBĮ su tikrųjų narių teisėmis, pareigomis ir atsakomybe pagal ŪBĮ nuostatas, galiojusias iki 2012 m. teisės aktų pakeitimų, kai bendrija buvo steigiama ir veikė pagal jungtinės veiklos sutartį, galima pažymėti, kad jos labai panašios.

Bendrijos veiklos sutartis, kurioje dalyvauja ne mažiau kaip du tikrieji nariai, iš esmės artima jungtinės veiklos sutarčiai, kurios veiklos tikslas susijęs su pelno siekimu ir kuri reglamentuojama CK šeštosios knygos IV dalies LI skyriaus „Jungtinė veikla (partnerystė)“ (CK 6.969–6.981 str.) nuostatų. Partnerystės sutarties kvalifikuojantys požymiai yra teisėti bendri tikslai ir interesai, o esminės sąlygos yra susitarimas dėl bendros veiklos, siekiant bendro tikslo, ir partnerių įnašų (objekto) individualizavimo. Jungtinė veikla grindžiama valdymo, naudos ir rizikos bendrumu, partneriams siekiant bendrų tikslų. Kiekvienas partneris yra savarankiška sutarties šalis, turinti ir kreditoriaus, ir skolininko statusą, savo esme partnerių teisės ir pareigos yra identiškos³³.

Sistemiškai palyginus jungtinės veiklos sutarties partnerių ir tikrųjų narių teises, pareigas ir atsakomybę bendrijos kreditoriams, galima daryti išvadą, kad jos grindžiamos jungtinės veiklos sutarties modeliu:

- Pareiga daryti įnašą yra pagrindinė pareiga ir jungtinės veiklos sutarties partneriams, ir tikriesiems nariams (CK 6.969 str. 1 d., 6.970 str., ŪBĮ 6 str. 1 d., 7 str. 6 d.).
- Teisė ir pareiga tvarkyti bendrus reikalus ir veikti visų partnerių vardu numatyta kiekvienam jungtinės veiklos sutarties partneriui, o bendrijos vardu – kiekvienam tikrajam nariui, jeigu kitaip nenumatyta sutartyje (CK 6.972 str. 1 d., ŪBĮ 10 str. 5 d.). Jungtinės veiklos sutarties partneriai ir tikrieji nariai suprantami kaip aktyvūs partneriai, tokiu būdu ne tik vykdančios bendrą verslą, bet ir valdantys savo riziką, kylančią dėl neribotos ir solidarios atsakomybės pagal bendras (bendrijos) prievolės kreditoriams.
- Pelnas, gautas iš jungtinės veiklos, išlaidos ir nuostoliai, susiję su jungtine veikla, ir bendrijos pelnas paskirstomi proporcingai įnašo dydžiui ir jungtinės veiklos sutarties partnerių, ir tikrųjų narių atžvilgiu, jeigu ko kita nenustato sutartis (CK 6.976 str. 1 d., 6.974 str. 1 d., ŪBĮ 12 str. 4 d.).
- Fiduciarinių pareigų turi tiek jungtinės veiklos sutarties partneriai, tiek tikrieji nariai.
- Jungtinės veiklos sutarties partnerių ir tikrųjų narių atsakomybė pagal bendro verslo (bendrijos) prievolės kreditoriams yra neribota ir solidari (CK 6.975 str. 3 d., CK 2.50 str. 4 d., ŪBĮ 2 str. 5 d., 8 str. 1 d.). Tiek buvęs jungtinės veiklos sutarties partneris, tiek tikrasis narys atsako kreditoriams pagal bendras (bendrijos) prievolės, atsiradusias jam esant atitinkamai jungtinės veiklos sutarties dalyviu arba tikroju nariu, taip, kaip jis atsakytų būdamas tokiu dalyviu (CK 6.981 str., ŪBĮ 8 str. 2 d.).

³³ MIKALONIENĖ, L. Jungtinės veiklos (partnerystės) sutarties teisinė kilmė ir samprata. *Teisė*, 2010, t. 75, p. 81–92; MIKALONIENĖ, L. *Asmeninio komercinio <...>*, 2011, p. 35–79.

Pagrindinis požymis, skiriantis jungtinės veiklos sutartį ir bendrijos veiklos sutartį, kurios šalys yra tikrieji nariai, yra tas, kad bendrijos veiklos sutarties šalys yra ne tik sutarties dalyviai, bet ir juridinio asmens dalyviai. Bendrijos juridinio asmens statusas lemia tikrųjų narių teisių, pareigų ir atsakomybės kreditoriams bei jų įgyvendinimo ypatumus. Bendrijos veiklos sutartimi reguliuojami santykiai, susiklostantys tarp, viena vertus, tikrųjų narių, kita vertus, tikrųjų narių ir bendrijos. Atitinkamai tikrųjų narių teisės ir pareigos vertintinos tiek kaip dalyvių *inter se*, tiek ir siejant su bendrija.

Bendrijos veiklos sutarčiai, ta apimtimi, kiek tai susiję su tikrųjų narių teisėmis ir pareigomis, kaip įstatymų leidėjo įtvirtintai savarankiškai sutarčiai tiesiogiai nėra taikytinos jungtinės veiklos sutartį reglamentuojančios CK nuostatos. Tačiau, atsižvelgiant į tai, kad bendrija yra tikrųjų narių bendrai vykdomos ūkinės-komercinės veiklos forma veikiant per įmonę, nustačius teisinio reglamentavimo spragą ir pagrindą taikyti įstatymo analogiją (CK 1.8 str. 1 d., 6.156 str. 6 d.), bendrijos veiklos sutarčiai ta apimtimi, kiek tai susiję su tikrųjų narių tarpusavio teisėmis ir pareigomis, pagal analogiją taikytinos CK nuostatos, reglamentuojančios jungtinės veiklos (partnerystės) sutartį (CK 6.969–6.981 str.). Pagal analogiją minėtos CK nuostatos taikomos, jeigu tokiu būdu nėra sukuriamas prieštaravimų įstatymų leidėjo įtvirtintoje teisės normų sistemoje, kurioje konstatuota reglamentavimo spraga³⁴.

Komanditoriaus teisės, pareigos ir atsakomybė

Komandinė ūkinė bendrija pripažįstama tarpine verslo organizavimo forma tarp partnerystės ir uždaro tipo bendrovės³⁵. Komandinėje ūkinėje bendrijoje yra dviejų skirtingų klasių dalyviai – tikrieji nariai ir komanditoriai. Tačiau lyginant tikrųjų narių ir komanditorių teises ir pareigas, negalima nepastebėti panašumų.

Bendrijos kaip privataus juridinio asmens ir įmonės paskirtis yra uždirbti pelno ir jį paskirstyti dalyviams. Visus bendrijos veiklos sutarties dalyvius vienija bendras tikslas – siekti geresnių bendrijos veiklos rezultatų. Tikrieji nariai ir komanditoriai dalijasi rizika ir pelnu. Tam tikros komanditoriaus teisės ir pareigos yra analogiškos tikrųjų narių teisėms ir pareigoms (pavyzdžiui, komanditorius turi pareigą daryti įnašus į bendriją, komanditorius turi teisę balsuoti klausimais, kurie iš esmės paveikia jo investicijas ir bendrijos teisinį statusą, teisę į informaciją, teisę gauti bendrijos pelno, teisę pasitraukti iš bendrijos ir susigrąžinti investicijas). Tačiau, nepaisant minėtų panašumų, komanditorių tarpusavio santykiai ir komanditorių ir tikrųjų narių santykiai neturėtų būti laikomi giminingais jungtinės veiklos santykiams.

Pirma, komandinėje ūkinėje bendrijoje sudaromos bendrijos veiklos sutarties dalykas nėra identiškas tikrųjų narių ir komanditorių atžvilgiu. Susitariama dėl dalyvių teisių ir pareigų komplekso, tačiau komanditorių atžvilgiu toks susitarimas neapima bendros veiklos vykdymo per bendrijos teisinę formą, siekiant pelno. Kitaip nei tikriesiems nariams, bendrijos veiklos sutarties nuostatos neturi sudaryti prielaidų atsiskleisti asmeniniam komanditorių verslumui. Komandinės ūkinės bendrijos pelną, be kita ko, pasinaudodami savo įgūdžiais, patirtimi ir kompetencija, taip pat komanditorių investicijomis, uždirba tikrieji nariai, tvarkantys bendrijos reikalus.

Kai komanditoriaus teisės ir pareigos yra analogiškos tikrojo nario teisėms ir pareigoms, jų apimtis, intensyvumas ir pobūdis dažnai taip pat skiriasi. Tam tikros komanditoriaus teisės yra ribotesnės

³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. vasario 3 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Vakarų inžineriniai tinklai“ v. AS „Merko Ehitus, veikiančiai per AS „Merko Ehitus“ filialą Lietuvoje, Nr. 3K-3-19-695/2016, kat. 2.5.31.

³⁵ Pavyzdžiui, žr. HEENEN, J. Partnership and other personal associations for profit. Chapter 1. French draft transl. TURNER, D.; BRISTOW, J. Iš CONARD, A., chief ed. *International encyclopedia of comparative law. Business and private organizations*. Vol. XIII, Part 1. The Hague: J.C.B. Mohr; Paris: Mouton, 1975, p. 166.

apimties ir mažesnio intensyvumo, kitos – suteikiančios pirmumą prieš tikruosius narius. Pavyzdžiui, komanditorius turi teisę daryti įtaką komandinės ūkinės bendrijos valdymui ir veiklai, bet tik ribota apimtimi (ŪBĮ 4 str. 4 d., 10 str. 3–4 d.), likviduojant komanditinę ūkinę bendriją, gryojo turto dalis pirmiausia grąžinama komanditoriams ir tik paskui – tikriesiems nariams (ŪBĮ 16 str. 6 d.). Komanditorius prisiima investicijų praradimo riziką, tačiau bendrijos kreditorių atžvilgiu rizikuoja tik įnašų suma (ŪBĮ 7 str. 6 d., 8 str. 1 d., 16 str. 8 d.).

Antra, komanditoriaus kaip dalyvio teisinis statusas yra koncepciškai kitoks, jį lyginant su tikroju nariu. Tikrieji nariai yra bendrai per bendrijos teisinę formą vykdomo verslo valdytojai (aktyvūs dalyviai), kurių atsakomybė yra neribota, komanditoriai – finansiniai investuotojai (pasyvūs dalyviai), kuriems dalyvio statusas *per se* nesuteikia teisės dalyvauti bendrijos teisine forma vykdomame versle, veikti komandinės ūkinės bendrijos vardu, turintys ribotos atsakomybės apsaugą.

2012 m. teisės aktų pakeitimais, be kita ko, buvo įtvirtintas aktyvesnis, daugiau galių turinčio komanditoriaus vaidmuo. Pavyzdžiui, komanditorius turi teisę kontroliuoti komandinės ūkinės bendrijos dalyvių sudėties pasikeitimą dėl naujų dalyvių, bendrijos veiklos sutarties keitimą ir bendrijos teisinio statuso (bendrijos reorganizavimo, pertvarkymo ir likvidavimo) pasikeitimus, bendrijos veiklos sutartyje taip pat gali būti numatyta, kad tam tikriems sprendimams dėl bendrijos reikalų būtinas komandorių pritarimas (ŪBĮ 4 str. 4 d., 10 str. 3–4 d.). Iki minėtų pakeitimų komanditorius tokių teisių neturėjo. Manytina, kad dabartinis komanditoriaus vaidmuo pirmiausia turėtų būti suprantamas kaip skirtas investicijų į komanditinę ūkinę bendriją apsaugai ir priežiūrai, bet ne suteikiantis galių valdyti bendriją. Aktyvesnis komanditoriaus vaidmuo savaime nereiškia, kad komanditorius galėtų būti prilyginamas tikrajam nariui. Nors komanditorius turi tam tikrų teisių valdyti komanditinę ūkinę bendriją, komanditorius su tikraisiais nariais kasdieniame versle nedalyvauja. Bendrija įgyja civilines teises, prisiima civilines pareigas ir jas įgyvendina per tikruosius narius (ŪBĮ 2 str. 6 d.), bendrijos vardu veikia ir jos reikalus tvarko tik tikrieji nariai, kurie taip pat priima sprendimus dėl kasdienių ir įprastinių bendrijos reikalų tvarkymo (ŪBĮ 10 str.). Tokia išvada taip pat daroma atsižvelgiant ir į tai, kad pagal ŪBĮ 6 straipsnio 6 dalį draudžiama komanditoriui tuo pačiu metu būti tos pačios komandinės ūkinės bendrijos tikroju nariu ir *vice versa*. Todėl komandinės ūkinės bendrijos skirtingų klasių dalyvių teisės ir pareigos pagal savo turinį kokybiškai iš esmės negali sutapti. Priešingu atveju komanditinė ūkinė bendrija kaip savarankiška įmonės teisinė forma būtų perteklinė, ją absorbuotų tikroji ūkinė bendrija.

Pažymėtina ir tai, kad, kai komanditinėje ūkinėje bendrijoje yra tik vienas tikrasis narys, bendrijos veiklos sutartis apskritai neapima dalyvių susitarimo dėl bendros veiklos vykdymo per bendrijos teisinę formą.

Bendrijos veiklos sutartis komanditinėje ūkinėje bendrijoje – tai modifikuota bendrijos veiklos sutartis tikrojoje ūkinėje bendrijoje, kai komanditoriaus įtraukimas šalimi į bendrijos veiklos sutartį kartu su tikraisiais nariais lemia savitą teisinį režimą. Todėl darytina išvada, kad nereguliuotiems bendrijos veiklos sutarties klausimams tiek, kiek tai susiję su komandorių teisėmis ir pareigomis santykiuose su tikraisiais nariais ir komandorių tarpusavio santykiuose, pagal analogiją nėra taikytinos CK nuostatos, reglamentuojančios jungtinės veiklos sutartį. Komanditoriaus teisėms ir pareigoms nustatyti taikytinos ŪBĮ ir CK nuostatos, *inter alia*, dėl numanomų sutarties sąlygų (CK 6.196 str. 2 d.), sutarties spragų užpildymo (CK 6.195 str.). Sprendžiant dėl komanditoriaus teisių ir pareigų, be kita ko, turėtų būti atsižvelgiama į bendrijos veiklos sutarties kaip bendradarbiavimo sutarties pobūdį, komanditoriaus vaidmenį ir bendrijos juridinio asmens statusą. Analogiška taisyklė taip pat taikytina tikrųjų narių teisėms ir pareigoms komanditorių atžvilgiu.

5. Bendrijos veiklos sutarties hibridinis pobūdis

Nors bendrijos veiklos sutartis yra savarankiška sutartis, ji apima skirtingų sutarčių elementus, todėl pagal teisinę prigimtį laikytina mišria sutartimi (CK 6.156 str. 3 d.). Įstatymų leidėjas numatė konkrečių teisės normų taikymą bendrijos veiklos sutarčiai, bet tik iš dalies, t. y. kiek tai susiję su jos kaip steigimo sandorio ir steigimo dokumentų paskirtimi. Likusioje dalyje, t. y. ta apimtimi, kiek šia sutartimi nustatomos bendrijos dalyvių teisės ir pareigos, įstatymų leidėjas nepateikė sutarties teisinio kvalifikavimo.

Manytina, kad įstatymų leidėjas, įtvirtindamas naują civilinės sutarties rūšį, turėtų iš anksto įvertinti tokios sutarties kvalifikavimo ir reglamentavimo nebaigtumo problematiką. Neatsitiktinai teisinis tikrumas ir aiškumas, kuris suponuoja tam tikrus privalomus teisinio reguliavimo reikalavimus, oficialiojoje konstitucinėje doktrinoje pažymimas kaip vienas iš esminių konstitucinio teisinės valstybės principo elementų³⁶.

Išvados

1. Bendrijos veiklos sutartis kaip savarankiška civilinė sutartis pagal savo teisinę prigimtį laikytina mišria sutartimi. Bendrijos veiklos sutarties paskirtis yra trejopa, *pirma*, bendrijos steigimo sutarties; *antra*, bendrijos steigimo dokumentų; *trečia*, susitarimo, nustatančio bendrijos dalyvių – tikrųjų narių ir komanditorių – teises ir pareigas.
2. Bendrijos veiklos sutartis ta apimtimi, kiek yra susijusi su bendrijos steigimu, kvalifikuojama steigimo sutartimi ir jai taikomos CK ir ŪBĮ nuostatos, reglamentuojančios steigimo sutartį.
3. Bendrijos veiklos sutarties sąlygoms kaip bendrijos veiklos pagrindui taikomos CK ir ŪBĮ nuostatos, reglamentuojančios steigimo dokumentus.
4. Bendrijos veiklos sutarčiai ta apimtimi, kiek tai susiję su nesureguliuotomis tikrųjų narių tarpusavio teisėmis ir pareigomis, pagal analogiją (CK 1.8 str. 1 d., 6.156 str. 6 d.) taikytinos CK nuostatos, reglamentuojančios jungtinės veiklos (partnerystės) sutartį (CK 6.969-6.981 str.). Kitais atvejais dėl nesureguliuotų dalyvių teisių ir pareigų turėtų būti sprendžiama, atsižvelgiant į bendrijos veiklos sutarties kaip bendradarbiavimo sutarties pobūdį, dalyvio vaidmenį ir bendrijos juridinio asmens statusą.

LITERATŪRA

Norminiai teisės aktai

Lietuvos Respublikos teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262.
2. Lietuvos Respublikos privačios detektyvinės veiklos įstatymas. *TAR*, 2015, nr. 2015-06577.
3. Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas. *Valstybės žinios*, 2004, nr. 50-1632.
4. Lietuvos Respublikos ūkinių bendrijų įstatymas (nauja redakcija nuo 2012 m. rugsėjo 1 d.) (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2003, nr. 112-4990.
5. Lietuvos Respublikos ūkinių bendrijų įstatymas. *Lietuvos Aidas*, 1990, nr. 107; nr. 31-747.
6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimas Nr. 1407 „Dėl Juridinių asmenų registro įsteigimo ir Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“ (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2003, nr. 107-4810 (nauja redakcija nuo 2016 m. sausio 1 d., *TAR*, 2015, nr. 2015-19870).

³⁶ Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2014 m. liepos 11 d. nutarimas Nr. KT36-N10/2014 „Dėl Lietuvos Respublikos referendumo įstatymo nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *TAR*, 2014-07-11, nr. 2014-10117.

Užsienio valstybių teisės aktai

7. Jungtinės Karalystės komanditinių bendrijų įstatymas, 1907 m. (angl. *Limited Partnerships Act*) [interaktyvus. Žiūrėta 201-06-16]. Prieiga per internetą: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Edw7/7/24/contents>>
8. Prancūzijos komercinis kodeksas, 1807 m. [interaktyvus. Žiūrėta 2016-03-12]. Prieiga per internetą: <www.legifrance.gouv.fr>
9. JAV modelinis komandinės bendrijos aktas, 2001 m. (su 2013 pakeitimais) (angl. *Uniform Limited Partnership Act*) [interaktyvus. Žiūrėta 2016-03-12]. Prieiga per internetą: <<http://www.uniformlaws.org/Acts.aspx>>
10. JAV modelinis partnerystės aktas, 1997 m. (su 2013 pakeitimais) (angl. *Uniform Partnership Act*) [interaktyvus. Žiūrėta 2016-03-12]. Prieiga per internetą: <<http://www.uniformlaws.org/Acts.aspx>>

Lietuvos Respublikos teismų sprendimai

11. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2014 m. liepos 11 d. nutarimas Nr. KT36-N10/2014 „Dėl Lietuvos Respublikos referendumo įstatymo nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *TAR*, 2014-07-11, nr. 2014-10117
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. vasario 3 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „Vakarų inžineriniai tinklai“ v. AS „Merko Ehitus, veikiančiai per AS „Merko Ehitus“ filialą Lietuvoje*, Nr. 3K-3-19-695/2016, kat. 2.5.31

Specialioji literatūra

13. ANDENAS, M. T.; WOOLDRIDGE, F. *European comparative company law*. 1st ed. Cambridge [etc.]: Cambridge Univ. Press, 2009.
14. FISHER, H. D. *The German legal system and legal language: a general survey together with notes and German vocabulary*. 3rd ed. London: Cavendish Publishing Limited, 2002.
15. HEENEN, J. Partnership and other personal associations for profit. Chapter 1. French draft transl. TURNER, D.; BRISTOW, J. IS CONARD, A., chief ed. *International encyclopedia of comparative law. Business and private organizations*. Vol. XIII, Part 1. Tuebingen: J. C. B. Mohr; The Hague; Paris: Mouton, 1975, p. 1–194.
16. I'ANSON BANKS, R. C. *Lindley & Banks on partnership*. 18th ed. London: Sweet & Maxwell, 2002.
17. MARCINKEVičIUS, L. *Tarptautinės jungtinės veiklos teisinis reguliavimas ir taikytina teisė*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2016.
18. MIKALONIENĖ, L. *Asmeninio komercinio bendradarbiavimo pagrindinės teisinės formos*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2011.
19. MIKALONIENĖ, L. Bendrovės įstatų teisinė prigimtis. *Verslo ir teisės aktualijos. Mokslo darbai*, 2011, nr. 6 (2), p. 265–285.
20. MIKALONIENĖ, L. Jungtinės veiklos (partnerystės) sutarties teisinė kilmė ir samprata *Teisė*, 2010, t. 75, p. 81–92.
21. MIKALONIENĖ, L. Jungtinės veiklos (partnerystės) sutartis ir uždarosios akcinės bendrovės steigimo sutartis – lyginamieji aspektai ir teisinis kvalifikavimas. *Teisė*, 2011, t. 80, p. 53–68.
22. MÜLLER, K. J. *The GmbH: a guide to the German limited liability company*. 2nd ed. München: Beck, 2009.
23. NATIONAL CONFERENCE OF COMMISSIONERS ON UNIFORM STATE LAWS. *Uniform Limited Partnership Act (2001) (Last Amended 2013), with prefatory note and comments*, 2015 [interaktyvus. Žiūrėta 2016-03-12]. Prieiga per internetą: <[http://www.uniformlaws.org/Act.aspx?title=Limited Partnership Act \(2001\) \(Last Amended 2013\)](http://www.uniformlaws.org/Act.aspx?title=Limited Partnership Act (2001) (Last Amended 2013))>
24. Von PELTZER, M.; VOIGHT, E. A. *German Commercial Code: German-English text with an introduction in English*. 5th ed. revised. Koln: O. Schmidt, 2003.

Travaux preparatoires

25. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2011 m. kovo 23 d. išvada dėl Lietuvos Respublikos ūkiniu bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.50, 2.70, 2.125, 6.969 ir

6.978 straipsnių pakeitimo įstatymų projekto ir Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 72 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. 11-501-01 [interaktyvus. Žiūrėta 2016-02-29]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/>>

26. Lietuvos Respublikos ūkinių bendrijų įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. IXP-2827, 2003 m. rugsėjo 2 d. [interaktyvus. Žiūrėta 2016-02-29]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/>>

27. Ūkinių bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIP-3941 aiškinamasis raštas, 2011 m. gruodžio 7 d. [interaktyvus. Žiūrėta 2016-02-29]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/>>

28. THE LAW COMMISSION AND SCOTTISH LAW COMMISSION (LAW COM No. 161) (SCOT LAW COM No. 118). *Limited Partnership Act*. A Joint Consultation Paper, 2001 [interaktyvus. Žiūrėta 2016-03-12]. Prieiga per internetą: <http://www.lawcom.gov.uk/wp-content/uploads/2015/03/cp161_Limited_Partnerships_Act.pdf>

Kita

29. Lietuvos statistikos departamentas. Oficialios statistikos portalas. Ūkio subjektai. Veikiančių ūkio subjektų skaičius pagal ūkio subjekto teisinę formą ir darbuotojų skaičiaus grupes metų pradžioje [interaktyvus. Žiūrėta 2016-02-25]. Prieiga per internetą: <<http://osp.stat.gov.lt/>>

30. Lietuvos statistikos departamentas. Oficialios statistikos portalas. Veikiančios įmonės. Veikiančių įmonių skaičius ir jose dirbančių darbuotojų pagal teisines formas ir darbuotojų skaičiaus grupes metų pradžioje [interaktyvus. Žiūrėta 2016-02-28]. Prieiga per internetą: <<http://osp.stat.gov.lt/>>

31. Lietuvos statistikos departamentas. Oficialios statistikos portalas. Veikiančios įmonės. Veikiančios mažos ir vidutinės įmonės pagal apskritis ir teisines formas metų pradžioje [interaktyvus. Žiūrėta 2016-02-28]. Prieiga per internetą: <<http://osp.stat.gov.lt/>>

LEGAL NATURE OF PARTNERSHIP-OPERATING AGREEMENT

Lina Mikaloniė

S u m m a r y

Since 1 September 2012, the Lithuanian commercial partnership, which is an entity (company), is no longer governed by a partnership agreement concluded by all general partners. Instead, the legislator has introduced a partnership operating agreement in a general and limited partnership, as a new type of agreement. All partners are parties to this agreement, e.g. both general and limited partners. The author concludes that partnership-operating agreement is of hybrid legal nature and has threefold purpose. First, partnership-operating agreement serves as the foundational contract to form a partnership. Second, it governs partnership's activities and affairs. Third, it specifies rights and obligations of both general and limited partners. However, there is no clear definition of legal nature of the agreement with respect to the last function and the law governing commercial partnership, which is a company, is not linked to the provisions of the Civil Code applicable to partnership agreement. It is concluded in the article that for not regulated general partners' rights and obligations (both inter se and between them and the partnership) these provisions of the Civil Code apply by analogy. In other non-regulated cases, rights and obligation of partners shall be considered taking into account cooperation features of partnership-operating agreement, partner's role and entity status of a partnership.

Įteikta 2016 m. kovo 30 d.

Priimta publikuoti 2016 m. birželio 10 d.